

Asia: VN/10378/2019

Lausuntopyyntö henkilötunnuksen uudistamista pohtineen työryhmän loppuraportista

Lausunnonantajan huomiot ehdotuksen vaikutuksista oman organisaation näkökulmasta

Toimintatapoihin liittyvät suorat ja epäsuorat vaikutukset

-

Arvioidut kustannusvaikutukset

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry (myöhemmänä EKL) haluaa ottaa kantaa arvioituihin kustannusvaikutuksiin, joissa olemme havainneet haasteita. Esityksen liitteessä 4, Työryhmän vertailemat ratkaisuvaihtoehdot, mainitaan, että henkilötunnusuudistuksen kustannusarviota ei ole voitu tehdä lopullisesta ehdotuksesta vaan ”Kustannusarvio on tarkennettava kaikilta osin lopullisessa hallituksen esityksessä.” Täten kustannusarvio on vielä puutteellinen kaikin puolin, mikäli lakiehdotus etenee liitteessä mainitun työryhmän ehdotuksen mukaisesti.

VM:n järjestämässä kokouksessa henkilötunnusuudistuksen osalta 13.5. nousi esille usean keskustelijan osalta, että valmistelutyössä on huomioitu kustannukset vain osittain julkisen sektorin näkökulmasta. Valmistelutyössä ei tätä ennen myöskään ole riittävästi kuultu yksityisen ja kolmannen sektorin asiantuntijoita mahdollisista kustannuksista ko. sektoreille. Voimme luotettavasti olettaa, että kustannukset olisivat erityisesti vakuutus- ja pankkialalle merkittävät, eikä kustannuksissa ole vielä niitä huomioitu. Nykyisellään myös Suomen talousnäkymät ovat maailmanlaajuisen pandemian ja siitä johtuneen kysynnän ja työllisyyden laskun vuoksi haastavat. EKL pyytää huomioimaan, että uudistus tulisi luomaan merkittävää taloudellista painetta sekä julkiselle että yksityiselle sektorille, joilla on heikko tilanne lähitulevaisuuden ajan.

Finanssiala ry on antanut oman kustannusarvionsa, jonka mukaan kustannukset olisivat merkittävästi VM:n arviota suuremmat. Pahimmillaan kustannukset koko yhteiskunnalle muodostuisivat euromääräisesti miljardiluokkaan. Nykyisessä talouden haastavassa tilanteessa on voitava arvioida, miten muutos tehtäisiin mahdollisimman kivuttomasti ja kustannustehokkaasti.

Muut vaikutukset

EKL kehuu uudistuksen tavoitetilaa, jossa sukupuolisidonnaisesta henkilötunnuksesta luovuttaisiin ja käsittely nopeutuisi. Sukupuolisidonnaisuudesta luopuminen toimii sukupuolivähemmistöjen edun mukaisesti ja samalla poistaisi turhaa byrokratiaa tunnuksen rekisteröinnissä.

Esityksen valmistelussa on tullut esille merkittävä huoli, että henkilötunnukset nyky muodossaan olisivat loppumassa, jolloin uusien tunnusten rekisteröinti voisi olla vaarassa. Etenkin maahanmuuton osalta useissa tapauksissa on ollut käytäntönä, tarkan syntymäpäivän mahdollisesti puuttuessa, rekisteröidä uusi tunnus kalenterivuoden joko ensimmäiselle tai viimeiselle päivälle. Tätä käytäntöä tulisi uudistaa siten, että kyseisestä päivämäärien normista joko joustettaisiin tai luovuttaisiin kokonaan. Maahanmuuttajien nopeampi rekisteröinti helpottaisi humanitäärisessä maahanmuutossa asettumista ja integroitumista yhteiskuntaan. Työperäisen maahanmuuton osalta nopeampi rekisteröinti helpottaisi tarpeellisen ulkomaisen työvoiman tuloa Suomeen.

EKL haluaa kuitenkin tarttua raportissa ja sen valmistelussa mainittuihin kahteen seikkaan kriittisemmin. Siirtymäajaksi uudistukselle on esitetty 2023- 2027. Mielestämme siirtymäajan tulisi olla pidempi, esimerkiksi 10 vuotta. Korostamme, että uudistuksesta ja sen siirtymäajasta ei saa muodostua minkäänlaisia ylimääräisiä kustannuksia kansalaisillemme tai maassamme pysyvästi asuville. Passit ja henkilökortit ehtivät siirtymäaikana oletettavasti useimmilla olla tarpeen uusia joka tapauksessa, mutta mm. ajokortin mahdollinen tarpeellinen uusiminen ei ole yhtä oletettavaa pidemmän voimassaoloajan myötä. Kuvallinen Kela-kortti tulee myös huomioida erikseen, sillä kyseiselle asiakirjalle ei ole määritelty yksilökohtaista voimassaoloaika.

EKL myös huomauttaa, että uuden henkilötunnuksen saatuaan yksityishenkilön voi olla kohtuuttoman vaikeaa todistaa vanha asiakirja, kuten koulutus- tai työtodistus, omakseen. Esimerkiksi työhönottolanteessa potentiaalinen työnantaja ei voi tarkastaa henkilön tietoja väestötietojärjestelmästä. Raportissa mainittava ”luotettava tunnistautumismenetelmä” ei ole määritelty mielestämme vielä riittävän tarkasti. Tunnistautumismenetelmistä verkkopankkitunnuksia tai sirullista henkilökorttia voisi hyödyntää nykyisellään sähköisessä tunnistautumisessa, mutta esimerkiksi päivittäisessä asioinnissa se on haaste. Raportissa ei ole määritelty riittävästi, miten esimerkiksi päivittäistavarakaupassa asioinnissa asia tehtäisiin kuluttajalle vaivattomaksi tai palveluntarjoajalle ei muodostuisi esimerkiksi tunnistautumisvälineiden hankinnasta kohtuuttomia kustannuksia.

Osaamiseen, kyvykkyyteen ja toimintatapoihin keskittyminen tulee viemään aikaa, etenkin ikääntyneiden osalta. Tarvitaan resursseja esimerkiksi kansalaistaitojen opettamiseen uusien tunnistautumisen keinojen suhteen. Uudenmallisen, satunnaisesta numerosarjasta koostuvan tunnuksen käyttöönotto ja sen muistaminen on EKL:n näkemyksen mukaan haasteellista etenkin ikääntyneille. Ikääntyneille tulisi tarjota tukipalveluita myös tämän kysymyksen ratkaisuuksiin.

Jatkovalmistelussa tulee mittavasti arvioida uudistuksen vaikutukset kansalaisille ja Suomessa pysyvästi oleskeleville.

Aikataulu ja siirtymäajat

Siirtymäajan puitteissa tulee ottaa huomioon edellä mainitsemamme tunnistautumismenetelmien ja päivittäisen käytön haasteet sekä henkilöasiakirjojen kysymys. Suunniteltu siirtymäaika 2023-2027 on EKL:n mielestä kuitenkin liian tiukka. Ehdotamme siirtymäajaksi vähintään 10 vuotta. Otamme kantaa edelleen, kun lakiesitys on valmis sekä edellä mainitsemiimme kohtiin on saatu vastauksia.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry, viitaten loppuraportin ohella 13.5.2020 pidettyyn keskustelutilaisuuteen ja tämän taustamuistioon, lausuu suunnitelmasta henkilötunnuksen uudistamiseksi:

Arvioidut kustannusvaikutukset

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry (myöhempänä EKL) haluaa ottaa kantaa arvioituihin kustannusvaikutuksiin, joissa olemme havainneet haasteita. Esityksen liitteessä 4, Työryhmän vertailemat ratkaisuvaihtoehdot, mainitaan, että henkilötunnuksien uudistuksen kustannusarviota ei ole voitu tehdä lopullisesta ehdotuksesta vaan ”Kustannusarvio on tarkennettava kaikilta osin lopullisessa hallituksen esityksessä.” Täten kustannusarvio on vielä puutteellinen kaikin puolin, mikäli lakiehdotus etenee liitteessä mainitun työryhmän ehdotuksen mukaisesti.

VM:n järjestämässä kokouksessa henkilötunnuksien uudistuksen osalta 13.5. nousi esille usean keskustelijan osalta, että valmistelutyössä on huomioitu kustannukset vain osittain julkisen sektorin näkökulmasta. Valmistelutyössä ei tätä ennen myöskään ole riittävästi kuultu yksityisen ja kolmannen sektorin asiantuntijoita mahdollisista kustannuksista ko. sektoreille. Voimme luotettavasti olettaa, että kustannukset olisivat erityisesti vakuutus- ja pankkialalle merkittävät, eikä kustannuksissa ole vielä niitä huomioitu. Nykyisellään myös Suomen talousnäkyvät ovat maailmanlaajuisen pandemian ja siitä johtuneen kysynnän ja työllisyyden laskun vuoksi haastavat. EKL pyytää huomioimaan, että uudistus tulisi luomaan merkittävää taloudellista painetta sekä julkiselle että yksityiselle sektorille, joilla on heikko tilanne lähitulevaisuuden ajan.

Finanssiala ry on antanut oman kustannusarvionsa, jonka mukaan kustannukset olisivat merkittävästi VM:n arviota suuremmat. Pahimmillaan kustannukset koko yhteiskunnalle muodostuisivat euromääräisesti miljardiluokkaan. Nykyisessä talouden haastavassa tilanteessa on voitava arvioida, miten muutos tehtäisiin mahdollisimman kivuttomasti ja kustannustehokkaasti.

Muut vaikutukset

EKL kehuu uudistuksen tavoitetilaa, jossa sukupuolisidonnaisesta henkilötunnuksesta luovuttaisiin ja käsittely nopeutuisi. Sukupuolisidonnaisuudesta luopuminen toimii sukupuolivähemmistöjen edun mukaisesti ja samalla poistaisi turhaa byrokratiaa tunnuksen rekisteröinnissä.

Esityksen valmistelussa on tullut esille merkittävä huoli, että henkilötunnukset nykymuodossaan olisivat loppumassa, jolloin uusien tunnusten rekisteröinti voisi olla vaarassa. Etenkin maahanmuuton osalta useissa tapauksissa on ollut käytäntönä, tarkan syntymäpäivän mahdollisesti puuttuessa, rekisteröidä uusi tunnus kalenterivuoden joko ensimmäiselle tai viimeiselle päivälle. Tätä käytäntöä tulisi uudistaa siten, että kyseisestä päivämäärien normista joko joustettaisiin tai luovuttaisiin kokonaan. Maahanmuuttajien nopeampi rekisteröinti helpottaisi humanitäärisessä maahanmuutossa asettumista ja integroitumista yhteiskuntaan. Työperäisen maahanmuuton osalta nopeampi rekisteröinti helpottaisi tarpeellisen ulkomaisen työvoiman tuloa Suomeen.

EKL haluaa kuitenkin tarttua raportissa ja sen valmistelussa mainittuihin kahteen seikkaan kriittisemmin. Siirtymäajaksi uudistukselle on esitetty 2023- 2027. Mielestämme siirtymäajan tulisi olla pidempi, esimerkiksi 10 vuotta. Korostamme, että uudistuksesta ja sen siirtymäajasta ei saa muodostua minkäänlaisia ylimääräisiä kustannuksia kansalaisillemme tai maassamme pysyvästi asuville. Passit ja henkilökortit ehtivät siirtymäaikana oletettavasti useimmilla olla tarpeen uusia joka tapauksessa, mutta mm. ajokortin mahdollinen tarpeellinen uusiminen ei ole yhtä oletettavaa pidemmän voimassaoloajan myötä. Kuvallinen Kela-kortti tulee myös huomioida erikseen, sillä kyseiselle asiakirjalle ei ole määritelty yksilökohtaista voimassaoloaikaa.

EKL myös huomauttaa, että uuden henkilötunnuksen saatuaan yksityishenkilön voi olla kohtuuttoman vaikeaa todistaa vanha asiakirja, kuten koulutus- tai työtodistus, omakseen. Esimerkiksi työhönottotilanteessa potentiaalinen työnantaja ei voi tarkastaa henkilön tietoja väestötietojärjestelmästä. Raportissa mainittava ”luotettava tunnistautumismenetelmä” ei ole määritelty mielestämme vielä riittävän tarkasti. Tunnistautumismenetelmistä verkkopankkitunnuksia tai sirullista henkilökorttia voisi hyödyntää nykyisellään sähköisessä tunnistautumisessa, mutta esimerkiksi päivittäisessä asioinnissa se on haaste. Raportissa ei ole määritelty riittävästi, miten esimerkiksi päivittäistavarakaupassa asioinnissa asia tehtäisiin kuluttajalle vaivattomaksi tai palveluntarjoajalle ei muodostuisi esimerkiksi tunnistautumisvälineiden hankinnasta kohtuuttomia kustannuksia.

Osaamiseen, kyvykkyyteen ja toimintatapoihin keskittyminen tulee viemään aikaa, etenkin ikääntyneiden osalta. Tarvitaan resursseja esimerkiksi kansalaistaitojen opettamiseen uusien tunnistautumisen keinojen suhteen. Uudenmallisen, satunnaisesta numerosarjasta koostuvan tunnuksen käyttöönotto ja sen muistaminen on EKL:n näkemyksen mukaan haasteellista etenkin ikääntyneille. Ikääntyneille tulisi tarjota tukipalveluita myös tämän kysymyksen ratkaisuun. Jatkovalmistelussa tulee mittavasti arvioida uudistuksen vaikutukset kansalaisille ja Suomessa pysyvästi oleskeleville.

Aikataulu ja siirtymäajat

Siirtymäajan puitteissa tulee ottaa huomioon edellä mainitsemamme tunnistautumismenetelmien ja päivittäisen käytön haasteet sekä henkilöasiakirjojen kysymys. Suunniteltu siirtymäaika 2023-2027 on EKL:n mielestä kuitenkin liian tiukka. Ehdotamme siirtymäajaksi vähintään 10 vuotta. Otamme kantaa edelleen, kun lakiesitys on valmis sekä edellä mainitsemiimme kohtiin on saatu vastauksia.

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry, 28.5.2020

Lisätietoja

Eero Kivinen, EKL ry

sosiaalipoliittinen asiantuntija, eero.kivinen@ekl.fi, 0415221696

Kivinen Eero

Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry - Sosiaalipoliittinen asiantuntija